

Buletin informativ

BUNA GUVERNARE

Schimbarea sistemului electoral pune în pericol democrația din Republica Moldova

La 6 martie 2017, Președintele Partidului Democrat din Moldova (PDM), Vladimir PLAHOTNIUC, a [anunțat intenția](#) PDM de a schimba sistemul electoral actual (deputați aleși pe listă de partid) pe sistemul electoral uninominal (deputați aleși în circumscripții electorale). PDM a inițiat o campanie masivă de promovare și de colectare a semnăturilor în susținerea sistemului uninominal. La 14 martie 2017, câțiva deputați PDM au înregistrat în Parlament [proiectul nr. 60](#), care prevede introducerea sistemului uninominal și dreptul alegătorilor de a revoca deputații. În aceeași zi, proiectul [a fost expedit](#) Comisiei de la Veneția.

În martie 2016, în timpul unei vizite în Republica Moldova la invitația Curții Constituționale a Republicii Moldova, Gianni BUQUICCHIO, Președintele Comisiei de la Veneția, [a menționat](#) că orice schimbare a sistemului electoral trebuie să fie făcută în urma „unei largi dezbateri cu autoritățile, partidele politice și societatea civilă” și că „reforma electorală trebuie să fie adoptată cu cel mai larg posibil consens între forțele politice din țară”. Comisia de la Veneția a menționat într-o [opinie anterioară](#) că la schimbarea sistemului electoral „trebuie evitată nu doar manipularea [sistemului electoral] în avantajul partidului de la guvernare, dar și simpla aparență de manipulare”. Cu toate acestea, pe [panouri](#), în [publicitatea](#) și [discursurile](#) de promovare a votului uninominal, PDM a folosit argumentul că cetățenii vor putea să retragă mandatul deputaților care „nu-și fac datoria”. Retragerea mandatului deputatului este contrară art. 68 alin. (2) din Constituție și [nu este recomandată de Comisia de la Veneția](#). Acest drept a existat în fosta URSS și există în patru state care au regim comunist – China, Coreea de Nord, Vietnam și Cuba. Procedura de revocare prevăzută de proiect făcea practic imposibilă punerea ei în practică – pentru revocare erau necesare mai multe semnături decât pentru alegerea deputatului, în termene foarte stricte. Se pare că promovarea și colectarea semnăturilor pentru sistemul uninominal a avut loc în baza unui mecanism despre care de la bun început s-a cunoscut că nu putea fi implementat în practică.

La 31 martie 2017, Parlamentul a organizat [o dezbateri asupra necesității perfecționării legislației electorale](#). Deși dezbaterile a început cu unele mențiuni ale secretarului general al Curții Constituționale (CCM), Rodica SECRIERU, și deputatei Raisa APOLSCHII despre îmbunătățirea sistemului electoral actual, discuțiile au deraiat spre necesitatea modificării sistemului electoral. Majoritatea reprezentanților organizațiilor neguvernamentale specializate în sisteme electorale, justiție, drepturile omului și bună guvernare s-au opus inițiativelor de schimbare a sistemului electoral în cel uninominal sau mixt și au chemat Parlamentul să se concentreze pe îmbunătățirea sistemului electoral actual.

Argumentele principale împotriva votului uninominal sau mixt invocate de organizațiile neguvernamentale în cadrul acestei dezbateri au fost că promovarea sistemului uninominal se bazează pe o premisă falsă, deoarece retragerea mandatului deputatului este neconstituțională și această posibilitate a fost și este doar în regimuri

CUPRINS

BUNA GUVERNARE

Schimbarea sistemului electoral pune în pericol democrația din Republica Moldova 1

JUSTIȚIE

În Parlamentul European a fost discutată combaterea corupției și situația justiției din Republica Moldova 2

Chiar dacă în 2016 numărul cauzelor depuse în instanțele judecătorești a crescut, sarcina de muncă per judecător a scăzut 3

CSM a publicat Raportul său de activitate pentru anul 2016 4

A fost aleasă conducerea Judecătoriei Chișinău ... 4

În Republica Moldova a fost introdusă medierea judiciară obligatorie a cauzelor civile 4

În pofida recomandărilor GRECO, CSM continuă să nu își motiveze hotărârile? 5

Pe portalul web al instanțelor judecătorești hotărârile nu mai pot fi căutate după numele părților 5

CCM: răspunderea penală a judecătorilor pentru hotărâri ilegale emise cu intenție este constituțională 5

A fost aprobat planul de construcție a judecătoriilor, ca urmare a optimizării hărții judecătorești 6

INTEGRITATE ȘI ANTICORUPȚIE

Autoritatea care urmează să verifice declarațiile funcționarilor publici nu are conducere de 11 luni 6

CAUZE NOTORII

Un judecător a fost acuzat penal pentru că a respins o solicitare a procurorului 7

DREPTURILE OMULUI

CRJM a analizat informațiile statistice privind Republica Moldova la CtEDO 8

Comisia de la Veneția și societatea civilă - Proiectul Legii „Big Brother” are carențe serioase 8

Jurnaliștilor le este refuzat tot mai des accesul la informație prin interpretarea extensivă a prevederilor privind protecția datelor cu caracter personal 9

SOCIETATEA CIVILĂ

Societatea civilă și mass-media alarmate de deteriorarea mediului în care activează 10

Ce constrângeri legale întâmpină OSC-urile în activitatea lor? 10

CRJM a promovat mecanismului 2% în Republica Moldova 10

PE SCURT 11

dictatoriale; experiența țărilor vecine, România și Ucraina, ne arată că alegerile în circumscriptii sporește corupția în țară, iar în Parlament ajung deputați „baronii locali” și oamenii bogați care „cumpără” prin diverse metode votul cetățenilor; de sistemul uninominal sau mixt beneficiază cel mai mult partidele care au multe resurse financiare și/sau administrative, fiind defavorizate partidele mai mici, fiind afectată pluralitatea politică și scăzând reprezentativitatea deputaților aleși (deputații sunt, de regulă, aleși într-un singur tur) ș.a.

La 5 aprilie 2017, mai multe organizații ale societății civile au organizat o [conferință de presă](#) și au lansat [un apel public](#) prin care au reiterat solicitarea ca proiectul nr. 60 să fie retras și Parlamentul să-și îndrepte atenția spre problemele reale ale sistemului electoral: finanțarea partidelor politice, modul de examinare a contestațiilor electorale, mecanismul de votare în străinătate, reflectarea campaniei electorale în mass-media, implicarea cultelor religioase în sistemul electoral ș.a. Aceste îmbunătățiri rezultă și din adresele CCM către Parlament și recomandările misiunilor de observare a alegerilor.

La începutul lunii aprilie, principalele cinci partide de opoziție (Partidul Acțiune și Solidaritate, Partidul Platforma „Demnitate și Adevăr”, Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova și „Partidul Nostru”) au emis o [declarație comună](#) împotriva schimbării sistemului electoral și în favoarea menținerii sistemului actual. La 3 mai 2017, Președintele Partidului Popular European (PPE) și Președintele Alianței Liberal Democratilor pentru Europa (ALDE), cele mai influente partide din Parlamentul European, [s-au opus vehement](#) acțiunilor de modificare a sistemului electoral, menționând că „orice încercare de a aduce schimbări [sistemului electoral], fără susținerea deplină a opoziției și a societății civile, va face ca PPE și ALDE să ceară ca toată finanțarea europeană să înceteze”.

La 18 aprilie 2017, Președintele țării, Igor DODON, sub pretextul combaterii proiectului nr. 60, [a anunțat](#) că va promova schimbarea sistemului electoral în unul mixt, inițiativă care imediat [a fost susținută](#) de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM). La 19 aprilie 2017, în Parlament a fost înregistrat [proiectul nr.](#)

[123](#), care prevede introducerea sistemului electoral mixt (50 de deputați aleși pe liste de partid și 51 potrivit sistemului uninominal). Acest proiect [a fost înregistrat și expedit](#) în aceeași zi Comisiei de la Veneția.

La 5 mai 2017, proiectele nr. 60 și 123 au fost examinate în ședința în plen a Parlamentului, deși inițial nu erau incluse pe ordinea de zi. În aceeași zi, ambele proiecte au fost adoptate în prima lectură (proiectul nr. 60 cu 52 de voturi și proiectul nr. 123 – cu 74 de voturi), fără avizul Guvernului, expertiza anticorupție și raportul Comisiei parlamentare de profil – condiții obligatorii impuse de lege. Votarea a avut loc fără avizul Comisiei de la Veneția, chiar dacă acesta a fost solicitat anterior și votarea avea loc chiar în ajunul vizitei de informare în Republica Moldova a reprezentanților Comisiei de la Veneția. După votare, proiectul de lege privind introducerea sistemului mixt a fost luat drept bază, chiar dacă proiectul în cauză nu a fost dezbătut cu societatea, iar în 2014 [Comisia de la Veneția a menționat numeroase riscuri legate de introducerea sistemului mixt în Republica Moldova](#). PSRM și [Grupul PPEM](#), care au votat împreună cu PD pentru introducerea sistemului mixt, au menționat că au susținut acest sistem ca să nu fie introdus sistemul uninominal. Astfel, nu este clar în ce măsură există un consens politic larg în privința sistemului electoral mixt.

Un grup de 20 de organizații neguvernamentale specializate în sisteme electorale, justiție, drepturile omului și bună guvernare [au condamnat](#) acțiunile Parlamentului, care a adoptat aceste proiecte de lege cu încălcarea legislației și bunului-simț. Mai mulți reprezentanți ai societății civile au organizat flash-moburi și proteste pentru retragerea proiectelor nr. 60 și 123 și focusarea asupra problemelor reale ale țării.

La mijlocul lunii mai 2017, a fost publicată [versiunea „comasată” a proiectelor nr. 60 și 123](#), care, în esență, este proiectul nr. 123 (sistemul electoral mixt), cu excluderea dreptului de revocare a deputaților, chiar dacă acest aspect a stat la baza campaniei de colectare a semnăturilor pentru schimbarea sistemului electoral. La 16 iunie 2016, Comisia de la Veneția nu a recomandat schimbarea sistemului electoral.

Experiența României și Ucrainei – sistemul mixt sporește corupția politică.

JUSTIȚIE

În Parlamentul European a fost discutată combaterea corupției și situația justiției din Republica Moldova

La 23 martie 2017, EURONEST, adunare compusă din deputați ai țărilor Parteneriatului Estic și ai Parlamentului European, au discutat situația din Moldova, Georgia și Ucraina în ceea ce privește starea justiției, combaterea corupției și a discriminării.

Organizații ale societății civile din cele trei țări, inclusiv CRJM, au pregătit rapoarte alternative și au avut ocazia să le prezinte la [ședința EURONEST](#). OSC-urile din Moldova, cu susținerea Fundației Soros-Moldova, au [întocmit rapoarte](#) cu privire la mai

multe subiecte, printre care sistemul de integritate, finanțarea partidelor, situația în mass-media și în sistemul bancar. CRJM a întocmit rapoarte cu privire la justiție, investigarea mării corupții și combaterea discriminării.

Raportul cu privire la starea justiției critică mai multe chestiuni ce țin de activitatea și transparența justiției din țară. Printre acestea sunt adoptarea de către CSM a tuturor hotărârilor cu ușile închise, caracterul netransparent al procedurilor de numire și promovare a judecătorilor, lipsa independenței inspecției judiciare și complexitatea procedurilor disciplinare, precum și cauzele penale împotriva judecătorilor, care subminează independența justiției. Raportul cu privire la investigarea mării corupții recomandă

intensificarea eforturilor pentru a eradica corupția în rândul judecătorilor și procurorilor, asigurarea unei independențe veritabile a procurorilor, proceduri transparente de numire și promovare în bază pe merit, excluderea din competența Procuraturii Anticorupție a cauzelor de „mică” corupție și dotarea acestora cu personal suficient, precum și asigurarea faptului că nimeni nu este urmărit penal pentru convingerile sale sau pentru afiliere politică. În ceea ce privește combaterea discriminării, CRJM a recomandat în principal consolidarea Consiliului pentru prevenirea și combaterea discriminării (Consiliul), prin oferirea unui sediu și a resurselor suficiente pentru activitate, acordarea dreptului pentru Consiliu de a aplica sancțiuni și clarificarea procedurii de examinare în instanța de judecată a contestațiilor împotriva hotărârilor Consiliului.

Chiar dacă în 2016 numărul cauzelor depuse în instanțele judecătorești a crescut, sarcina de muncă per judecător a scăzut

Conform [raportului](#) Agenției de administrare a instanțelor judecătorești (AAIJ) pentru anul 2016, în 2016, în sistemul judecătorec au activat în medie 418 judecători, iar activitatea acestora a fost asigurată de 954 de grefieri și asistenți judiciari și 890 de persoane cu funcții non-judiciare. Instanțele judecătorești au înregistrat 253,823 de dosare și materiale, cu 2.7% mai mult decât în anul 2015. Comparativ cu anul 2015, în anul 2016 a crescut atât numărul judecătorilor care activează efectiv în sistem, cât și durata medie a examinării cauzelor, însă a scăzut rata de soluționare a cauzelor și numărul de dosare per judecător. Volumul de lucru și alte informații despre activitatea instanțelor judecătorești sunt prezentate în tabelul de mai jos:

24 de zile pentru o cauză contravențională și 158 de zile pentru o cauză penală. Conform situației la 31 decembrie 2016, 45,715 de cauze așteptau să fie examinate în prima instanță mai puțin de 12 luni, ceea ce reprezintă 85,22% din numărul total de cauze înregistrate. Cauzele pendinte de la 12 la 24 de luni constituiau 4,809 (8.96%), de la 24 la 36 de luni – 2,173 cauze (4.05%), iar 946 de cauze (1.76%) erau pendinte mai mult de 36 de luni.

În anul 2016, cea mai mare sarcină de muncă per judecător a fost în judecătoriile Orhei (1,208), sect. Centru mun. Chișinău (1,091), Anenii Noi (938), Șoldănești (924) și Bălți (907), iar cea mai mică la Leova (406), Soroca (378), Bender (343) și Dubăsari (309).

	2014	2015	Variația față de anul precedent	2016	Variația față de anul precedent
Total cauze parvenite în prima instanță	237,222	247,070	+ 4.1%	253,823	+ 2.7%
Cauze soluționate	231,482	247,069	+ 6.7%	248,817	+ 0.7%
Rata de soluționare	98%	100%	+ 2%	98%	- 2%
Nr. mediu de judecători în funcție	387,5	410	+ 5.8%	418	+ 1.9%
Durata medie de examinare a unei cauze în prima instanță (zile)	77	72	- 5 zile	79	+ 7 zile
Sarcina medie per judecător (cauze pe an)	597	603	+ 1%	595	- 1.3%
Costul unei cauze (MDL)	945	1,102	+ 16.6%	1,273	+ 15.5%

În 2016, instanțele de judecată necesitau în medie 79 de zile pentru soluționarea unei cauze. Instanțele de judecată aveau nevoie, în medie, de 122 de zile pentru soluționarea unei cauze civile, 125 de zile pentru soluționarea unei cauze comerciale, 135 de zile pentru soluționarea unei cauze de contencios administrativ,

Pe parcursul anului 2016, în cadrul curților de apel au parvenit 38,181 dosare și materiale, cu 2.1% mai mult decât în 2015, dintre care 78.8% la Curtea de Apel Chișinău. Curțile de apel au examinat 37,670 de dosare, adică 98.7% din dosarele și materialele primite. Volumul mediu de muncă al judecătorilor curților de apel practic

nu s-a schimbat în 2016 comparativ cu anul 2015. În 2016, la CSJ au parvenit 11,956 dosare, cu 5.5% mai mult decât în 2015. Pe parcursul anului 2016, CSJ a soluționat 12,097 dosare, cu 141 de dosare mai mult decât a primit. În comparație cu 2015, la CSJ, volumul mediu de muncă a crescut cu circa 10%, până la 41.7 dosare pe lună.

Cea mai mare rată de casare a hotărârilor primei instanțe a fost la judecătoriile: Chișinău (sect. Centru) – 11 % civile și 41%

penale din cele contestate; Chișinău (sect. Râșcani) – 8% civile și 39% penale; Chișinău (sect. Botanica) – 6% civile și 33% penale; Criuleni – 4% civile și 38% penale; Chișinău (sect. Buiucani) – 9% civile și 29% penale; Ialoveni – 4% civile și 33% penale și Chișinău (sect. Ciocana) – 6% civile și 29% penale.

În anul 2016, bugetul efectiv al instanțelor judecătorești a constituit MDL 382.3 mln, cu MDL 36.7 mln (10.6%) mai mult decât în 2015, când bugetul efectiv al justiției a fost de MDL 345.6 mln.

CSM a publicat Raportul său de activitate pentru anul 2016

Conform [Raportului de activitate pentru anul 2016](#), în 2016, plenumul CSM s-a întrunit în 39 de ședințe, fiind examinate peste 1,000 de chestiuni referitoare la cariera judecătorilor și activitatea instanțelor judecătorești. Astfel, 952 de hotărâri au fost publicate integral pe pagina web a CSM, iar în cazul a 11 hotărâri a fost publicat doar dispozitivul, deoarece se refereau la procedurile penale împotriva judecătorilor și examinarea avizelor Serviciului de Informații și Securitate (SIS) privind verificarea judecătorilor.

În anul 2016, CSM a propus Președintelui Republicii Moldova numirea în funcția de judecător a 14 candidați, dintre care patru (39%) au fost selectați din rândurile absolvenților Institutului Național al Justiției (INJ), iar 10 (69%) – din rândul specialiștilor cu mai mult de cinci ani de experiență. CSM a propus pentru promovarea în instanțele ierarhic superioare șase judecători (trei judecători – la CSJ și trei la curțile de apel). În aceeași perioadă, 36 de judecători au demisionat din funcție, iar doi judecători au fost demisi.

A fost aleasă conducerea Judecătoriei Chișinău

În urma [reorganizării sistemului judecătoresc](#), începând cu 1 ianuarie 2017, cele cinci judecătorești de sector din mun. Chișinău au fuzionat într-o singură instanță de judecată, Judecătoria Chișinău. Aceasta este cea mai mare instanță din țară și are peste 140 de judecători. În toamna anului 2016, CSM a anunțat concurs pentru suplinirea funcției de președinte a acestei instanțe. Un singur judecător a candidat, dl Radu ȚURCANU, vicepreședintele de atunci al Judecătoriei Botanica. În octombrie 2016, [judecătorul ȚURCANU nu a întrunit numărul necesar de voturi](#) pentru a fi ales și a fost anunțat un nou concurs. La 7 martie 2017, [CSM l-a propus](#) totuși Președintelui Republicii Moldova pe dl Radu ȚURCANU pentru numirea în funcția de Președinte al Judecătoriei Chișinău, care a fost din nou unicul candidat în concurs. CSM nu a explicat în hotărârea sa ce l-a determinat să-și revadă hotărârea precedentă, sau dacă ultima decizie a fost determinată de lipsa altor contracandidați. Potrivit unei [investigații jurnalistice](#),

La concursul de ocupare a funcției de președinte al celei mai mari judecătorești din țară a depus dosarul un singur candidat

judecătorul Țurcanu ar fi fost implicat într-o schemă de tip raider, permițând înstrăinarea unui pachet de acțiuni al unei companii de asigurări.

În afară de concursul pentru ocuparea funcției de președinte, a fost organizat concurs și pentru cele cinci funcții de vicepreședinte ale Judecătoriei Chișinău. Patru din cele cinci funcții au fost ocupate. CSM i-a numit în aceste funcții pe Luiza GAFTON, ex-președintele Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău (ulterior promovată la CSJ), Victor BURDUH, ex-președintele Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău, Ghenadie PAVLIUC și Dorin DULGHIERU, judecători la Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău. La fotoliul de vicepreședinte al Judecătoriei Chișinău a candidat și Oleg MELNICIUC, președintele Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău. Deși a fost propus inițial de către CSM pentru această funcție, candidatura acestuia [nu a fost acceptată](#) de către Președintele Igor DODON.

În Republica Moldova a fost introdusă medierea judiciară obligatorie a cauzelor civile

La 13 martie 2017, Parlamentul a adoptat o lege care a introdus medierea obligatorie de către judecători a cauzelor civile. Legea care completează Codul de procedură civilă cu art. 182¹ – 182⁵, a intrat în vigoare la 5 mai 2017, chiar în ziua publicării. Ea prevede că medierea se aplică în marea majoritate a cauzelor civile. Noul mecanism prevede că judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza va obliga părțile să se prezinte în fața acestuia pentru a

le explica repercusiunile procesului judiciar și eventuala soluție. În cazul în care părțile sunt de acord să încheie o tranzacție de împăcare, judecătorul încetează procesul. În caz contrar, dosarul se va repartiza aleatoriu unui alt judecător.

[Organizații ale societății civile și experți în domeniul medierii au solicitat Parlamentului să nu susțină această inițiativă.](#) Potrivit

lor, introducerea medierii judiciare obligatorii va reduce la zero impactul Legii cu privire la mediere adoptată în anul 2015, iar instituția medierii benevole creată prin această lege riscă să nu mai fie aplicată. Procedura de mediere propusă, de fapt, nu reprezintă o mediere, ci doar o informare despre riscurile unui proces judiciar și nu poate avea un impact pozitiv. Aceasta va avea un efect invers celui scontat, prin creșterea volumului de muncă al judecătorilor și prelungirea duratei examinării cauzelor în instanțele judecătorești. Autorii opiniei mai susțin că proiectul

nu conține motive convingătoare pentru introducerea medierii de către judecător, iar referirile la practicile altor țări au fost prezentate denaturat.

Inițiativa de introducere a medierii judiciare obligatorii a venit în mai 2015 de la [Centrul de Reformă în Sistemul Judecătoresc](#), un grup de judecători ai cărui co-președinți sunt Președintele CSJ și Președintele CSM. Pe 13 martie 2015, această idee a fost lansată la Adunarea Generală a Judecătorilor de către Președintele CSJ.

În pofida recomandărilor GRECO, CSM continuă să nu își motiveze hotărârile?

Prin hotărârea nr. [78/4 din 31 ianuarie 2017](#), CSM a examinat în ședință publică desfășurarea concursului de promovare la CSJ. Candidatul nu a întrunit numărul necesar de voturi, iar CSM a considerat concursul ca fiind eșuat. CSM nu motivează decizia sa, luând în considerare că la acest concurs a participat un singur candidat, care a luat parte la toate concursurile anunțate pentru această funcție. În textul hotărârii se indică doar că exprimarea votului pentru un candidat sau altul este un drept exclusiv al membrului CSM și că nu s-a întrunit numărul necesar de voturi. Modul de distribuire a voturilor este o motivare tipică pentru majoritatea hotărârilor CSM cu privire la concursuri de numire sau promovare a judecătorilor.

Această practică continuă chiar și după publicarea raportului Grupului de State împotriva Corupției (GRECO) în cadrul celei de-[a patra runde de evaluare din 1 iulie 2016](#). În raport se exprimă îngrijorarea privind motivarea insuficientă a hotărârilor CSM, în special a celor de numire, carieră și în materie disciplinară a judecătorilor. Această practică, în opinia grupului de evaluare al GRECO, afectează încrederea judecătorilor și a publicului în corectitudinea și obiectivitatea procesului de selecție (para. 93). Obiectivul GRECO este de a îmbunătăți capacitatea membrilor săi de a lupta împotriva corupției.

Pe portalul web al instanțelor judecătorești hotărârile nu mai pot fi căutate după numele părților

În ianuarie 2017, [portalul național](#) al instanțelor de judecată a suferit modificări esențiale, fiind înlăturată posibilitatea căutării hotărârilor judecătorești după numele părților. Potrivit unui [comunicat de presă](#) al Ministerului Justiției emis la 3 februarie 2017, înlăturarea motorului de căutare după nume a fost impusă drept reacție la adresarea mai multor cetățeni care au obiectat față de publicarea datelor personale în spațiul public. Justițiabilii ar fi semnalat încălcarea dreptului la viața privată prin divulgarea datelor lor personale în hotărârile judecătorești.

Măsura a provocat o reacție negativă din partea societății civile și a jurnaliștilor de investigație. Drept răspuns, la 15 februarie 2017, CRJM a publicat un [grafic informativ](#) despre practica publicării și depersonalizării hotărârilor judecătorești în alte țări și tribunale internaționale. CRJM a chemat autoritățile să asigure un echilibru precis între accesul la informații / transparența justiției și a vieții private.

Depersonalizarea hotărârilor judecătorești trebuie să fie o excepție, și nu o regulă

La 27 martie 2017, CRJM, [împreună cu alte 13 OSC-uri, a transmis](#) către autorități o opinie juridică comună, care include comentarii specifice pentru îmbunătățirea Regulamentului CSM privind publicarea hotărârilor judecătorești pe portalul unic al instanțelor. Organizațiile semnatare au solicitat restabilirea motorului de căutare a hotărârilor judecătorești după numele părților și au propus autorităților un șir de recomandări de îmbunătățire a Regulamentului CSM, printre care: să fie definite mai exact categoriile de hotărâri care nu pot fi publicate pe portalul instanțelor și să fie respectat principiul conform căruia nepublicarea și depersonalizarea reprezintă mai degrabă o excepție decât o regulă. Recomandările urmează să fie abordate în cadrul grupului de lucru privind modificarea Regulamentului privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul unic al instanțelor de judecată, [instituit de CSM în februarie 2017](#).

CCM: răspunderea penală a judecătorilor pentru hotărâri ilegale emise cu intenție este constituțională

La 15 decembrie 2016, CSJ a ridicat, din oficiu, [excepția de neconstituționalitate](#) a art. 307 din Codul penal în dosarul judecătoarei Domnica Manole. Dosarul a fost pornit pentru

pretinsa pronunțare cu bună știință a unei hotărâri ilegale în dosarul „Referendumul” (detalii despre caz a se vedea în [Buletinul informativ nr. 10](#), „Judecătoare rămasă fără imunitate

pentru interpretarea normelor legale”). CSJ a cerut declararea neconstituțională a art. 307 din Codul penal. La 12 ianuarie 2017, CCM a solicitat Comisiei de la Veneția un *amicus curiae* privind corespunderea art. 307 din Codul penal cu standardele internaționale.

La 13 martie 2017, [Comisia de la Veneția a emis o opinie](#) din care rezultă trei teze principale. În primul rând, răspunderea penală a judecătorilor pentru interpretarea legii, constatarea faptelor și aprecierea probelor este posibilă doar în cazuri de rea-intenție sau neglijență gravă. În al doilea rând, faptul că hotărârea unei instanțe inferioare a fost casată de o instanță superioară nu este suficient pentru tragerea la răspundere a judecătorului care a emis-o. Răspunderea penală poate fi stabilită doar dacă a fost demonstrată vinovăția individuală a judecătorului, iar „eroarea” este determinată de rea-intenție sau neglijență gravă. În al treilea rând, răspunderea penală a judecătorilor poate surveni doar în baza legii care trebuie să corespundă principiului independenței judecătorilor și să fie interpretată limitativ.

CSM este obligat să țină cont de faptul că răspunderea penală a judecătorilor este o măsură la care se recurge în ultimă instanță.

La 28 martie 2017, [CCM a respins sesizarea CSJ](#) privind neconstituționalitatea art. 307 din Codul penal. Totuși, CCM a făcut unele clarificări privind aplicarea acestui articol. Prin sintagma „bună știință” din componența infracțiunii în cauză se are în vedere că trebuie demonstrată intenția directă a judecătorului de a pronunța o hotărâre ilegală. Acuzația trebuie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă, iar orice dubiu să fie interpretat în favoarea judecătorului acuzat. Procurorii trebuie să demonstreze dorința survenirii unor consecințe contrare legii, precum și că judecătorul căruia i se impută fapta era sigur de certitudinea survenirii urmărilor. De asemenea, casarea hotărârii de o instanță superioară nu poate fi folosită drept motiv pentru tragerea la răspundere penală a judecătorului. CCM a mai adăugat că, la autorizarea urmăririi penale în baza art. 307, CSM este obligat să țină cont de faptul că răspunderea penală trebuie să rămână întotdeauna o măsură la care se recurge în ultimă instanță. CSM trebuie să ia în considerare alternativa de răspundere disciplinară a judecătorului.

A fost aprobat planul de construcție a judecătoriilor, ca urmare a optimizării hărții judecătorești

La [21 aprilie 2016](#), Parlamentul a aprobat legea care prevede optimizarea instanțelor de judecată și reducerea numărului judecătoriilor de la 44 la 15. Legea a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2017. Prin Hotărârea Parlamentului [nr. 21 din 3 martie 2017](#), a fost aprobat planul de construire sau renovare a clădirilor necesare pentru buna funcționare a celor 15 judecătorii. Clădirile urmează a fi construite în perioada 2017–2027. Planul stabilește mai multe etape de construcție și/sau renovare pentru [15 instanțe](#), începând de la identificarea terenului pentru noile clădiri până la montarea mobilierului, instalațiilor și echipamentelor. Dacă Planul va fi

aplicat fără abateri și va fi respectat [Ghidul cu privire la Proiectarea Clădirilor Instanțelor Judecătorești](#), infrastructura instanțelor judecătorești din Republica Moldova va fi, probabil, una din cele mai moderne din Europa. Autoritățile vor asigura implementarea Planului în limitele mijloacelor financiare aprobate prin Legea bugetului de stat pe anul respectiv. Construcția/renovarea va începe în mod diferit pentru diferite instanțe judecătorești, în trei etape. În primii ani, ar trebui să fie construite/renovate cele mai multe judecătorii, inclusiv Judecătoria Chișinău, cea mai mare instanță din țară, care în prezent are peste 140 de judecători.

INTEGRITATE ȘI ANTICORUPȚIE

Autoritatea care urmează să verifice declarațiile funcționarilor publici nu are conducere de 11 luni

La 1 august 2017, a intrat în vigoare Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (ANI). Conform art. 44 alin. (2) al Legii, în termen de o lună de la publicarea legii, Parlamentul, Guvernul, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Ministerul Justiției urmau să asigure desemnarea reprezentanților în Consiliul de Integritate, organul suprem de conducere al ANI. Instituțiile au numit

[reprezentanții lor](#) după cum urmează: la 11 august 2016 – CSP (Mircea ROȘIORU, președintele CSP), la 6 septembrie 2016 – CSM (Victor MICU, președintele CSM), la 9 septembrie 2016 – CALM (Viorel RUSU, expert CALM), la 22 decembrie 2016 – Parlament (Sergiu OSTAF, președintele Centrului de Resurse pentru Drepturile Omului), la 28 decembrie 2016 – Guvern (Victoria IFTODI, notar) și la 29 decembrie 2016 – Ministerul Justiției (Tatiana PAȘCOVSCHI, ofițer de comunicare, Asociația

Promo-LEX, și Dumitru ȚÎRA, fondator și manager, Realitatea Media).

La 30 decembrie 2016, a fost convocată prima ședință a Consiliului de Integritate (Consiliul), după ce toate instituțiile și-au desemnat reprezentanții lor. Printr-un [comunicat de presă](#) din ianuarie 2017, Consiliul a anunțat că va organiza dezbateri publice pe marginea Regulamentului de organizare și desfășurare a concursului pentru suplینirea funcțiilor de președinte și vicepreședinte ai ANI (Regulamentul). În perioada ianuarie – februarie 2017, Consiliul a avut șapte ședințe, la care s-a discutat în principal despre Regulament. La 28 februarie 2017, câteva organizații ale societății civile au expediat pe adresa membrilor Consiliului [o declarație](#). Acestea și-au exprimat preocuparea în legătură cu abordarea superficială privind criteriile de evaluare a candidaților la conducerea ANI, precum și cu nerespectarea de către Consiliu a prevederilor legii privind transparența în procesul decizional. În cadrul ședințelor Consiliului, au fost acceptate unele propuneri ale organizațiilor semnatare, dar nu și cele

mai importante (de ex. integritatea procesului de desfășurare a probelor scrise și verbale, precum și criteriile de evaluare a candidaților). La 20 februarie 2017, membrii Consiliului au adoptat Regulamentul prin vot unanim.

La 7 aprilie 2017, pagina web a Consiliului [a lansat concursul de selectare](#) a conducerii ANI și s-a stabilit termenul limită pentru depunerea dosarelor pentru 3 mai 2017. Concursul acesta încă nu s-a finalizat.

Prin Legea cu privire la ANI, Consiliul Național de Integritate (CNI) și-a încetat activitatea la 1 august 2016. Controalele privind averea, conflictele de interese, incompatibilitățile și restricțiile, începute de CNI până la data intrării în vigoare a Legii cu privire la ANI, continuă potrivit procedurii prevăzute de această lege. [Mass-media a scris](#) că mai mult de 80 de dosare începute de CNI riscă să fie clasate din cauza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere, la care se adaugă alte peste 100 de sesizări depuse în 2017 și care nu au fost examinate.

CAUZE NOTORII

Un judecător a fost acuzat penal pentru că a respins o solicitare a procurorului

La 31 ianuarie 2017, CSM, la solicitarea Procurorului General, a dat acordul pentru urmărirea penală a judecătorului Judecătoriei Chișinău, Dorin MUNTEANU. Judecătorul este acuzat, în temeiul art. 307 Cod penal, că a adoptat cu bună știință o hotărâre vădit ilegală. Judecătorul a fost suspendat din funcție. Lui i se impută că, la 9 decembrie 2016, a respins un demers al procurorului de prelungire a arestării unei persoane acuzate de escrocherie. Imediat după respingerea demersului de arestare, judecătorul a scris Procuraturii Generale despre încălcările comise de procurorul de caz și a solicitat investigarea disciplinară a ultimului. Ulterior, Curtea de Apel Chișinău a anulat hotărârea judecătorului Munteanu. Între timp, persoana învinuită a părăsit țara.

Conform unui [comunicat de presă al Procuraturii Generale](#) făcut public la scurt timp după ședința CSM, hotărârea judecătorului de respingere a arestării este ilegală, deoarece se bazează pe declarațiile unui martor audiat „neîntemeiat”, precum și pe faptul că judecătorul a constatat că fapta incriminată nu reprezintă escrocherie. Motivele invocate de procuratură pentru declanșarea procedurii penale, audierea „neîntemeiată” a unui martor și constatarea că fapta incriminată nu constituie o infracțiune sunt contestabile. Codul de procedură penală obligă judecătorul care examinează cererile de arestare să verifice dacă fapta imputată reprezintă o infracțiune și să audieze martorii apărării. Dacă fapta incriminată nu constituie infracțiune, judecătorul este obligat prin lege să respingă cererea de arestare. Potrivit comunicatului, dosarul împotriva judecătorului are la bază autosesizarea procurorilor, și nu plângerea victimei.

Din comunicatul de presă nu rezultă că judecătorul este suspectat de corupție. Simplul fapt al anulării unei hotărâri judecătorești de către instanța ierarhic superioară nu constituie un temei pentru urmărirea penală în temeiul art. 307 Cod penal. Legea și [jurisprudența Curții Constituționale](#) cer ca la baza anulării să stea acțiuni ilegale comise „cu bună știință”. CSM nu a oferit clarificări cu privire la faptul cum a ajuns la concluzia că judecătorul a încălcat legea și că această încălcarea nu putea avea loc decât „cu bună știință”. Din contra, după cum este menționat în paragraful precedent, faptele prezentate de procuratură sugerează că acțiunile judecătorului au fost legale.

La 1 februarie 2017, [mai multe organizații non-guvernamentale au emis o declarație](#) în care au catalogat cazul dlui Munteanu drept încă un precedent ce pune în pericol independența judecătorilor din Republica Moldova. Potrivit ONG-urilor, prin astfel de acțiuni se instaurează frica în rândul judecătorilor față de procurori. Aceasta scade și mai mult șansa că procedurile penale nefondate se vor finaliza cu achitarea. În Republica Moldova au existat mereu critici serioase față de modul de examinare a cauzelor penale de către judecători. Rata de achitare nu depășește 3%, cu mult sub media țărilor cu o democrație avansată, iar rata de admitere a demersurilor de arestare este constant mai mare de 75%, în pofida criticilor Curții Europene a Drepturilor Omului că în Republica Moldova arestul se aplică prea des și nemotivat. Rata de admitere a demersurilor de autorizare a interceptărilor este de peste 98%.

DREPTURILE OMULUI

CRJM a analizat informațiile statistice privind Republica Moldova la CtEDO

La 27 ianuarie 2017, [CRJM a publicat o analiză](#) privind situația Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) pentru anul 2016, și ulterior a publicat un [infografic](#) cu același subiect. Potrivit analizei, în anul 2016, CtEDO a înregistrat 839 de cereri, cu 17% mai puțin decât în anul 2015. Această scădere ar putea fi determinată de descreșterea popularității CtEDO, după ce în anii 2011–2016 CtEDO a respins fără o motivare explicită circa 8,500 de cereri moldovenești, ceea ce a putut avea un caracter descurajator asupra avocaților. Scăderea numărului de cereri depuse a fost observată și în cazul majorității altor țări.

În pofida scăderii din anul 2016, Moldova se află în continuare în topul statelor membre ale Consiliului Europei după numărul de cereri înregistrate raportat la populația țării. În anul 2016, Moldova se afla pe locul șapte din cele 47 de state membre. În anul 2016, moldovenii s-au adresat la CtEDO de patru ori mai des decât media europeană. În anul 2015, Moldova se afla pe locul trei, iar în anii 2014 și 2013 pe locul patru.

În anul 2016, CtEDO a pronunțat 23 de hotărâri în cauzele îndreptate împotriva Moldovei, în care a constatat 31 de violări ale

CEDO. Dintre acestea, 23 de violări (74%) se referă la două articole CEDO – art. 3 CEDO (interzicerea torturii) și art. 6 CEDO (dreptul la un proces echitabil). Printre cele mai importante hotărâri pronunțate în anul 2016 sunt cauzele Buzadji și Mozer. În cauza Buzadji, CtEDO și-a schimbat jurisprudența, înăsprind cerințelor impuse autorităților pentru a aresta o persoană. În cauza Mozer, CtEDO a stabilit că, până la prezentarea informațiilor cu privire la organizarea „sistemului judiciar” din regiunea transnistreană, ea nu poate accepta legalitatea actelor emise de „judecătorii” din acest „sistem”.

În temeiul hotărârilor și deciziilor pronunțate până la 31 decembrie 2016, Guvernul Republicii Moldova a fost obligat să plătească peste EUR 16,200,000. Dintre acestea, în baza hotărârilor – EUR 14,037,439 (EUR 187,407 – în 2016) și în baza reglementărilor amiabile sau declarațiilor unilaterale formulate de Guvern – EUR 2,187,365 (EUR 49,400 – în 2016). Suma oferită de CtEDO în cauzele moldovenești până la 31 decembrie 2016 este mai mare decât întregul buget al instanțelor judecătorești pentru anul 2015 (care era de circa EUR 15,715,000).

Comisia de la Venetia și societatea civilă - Proiectul Legii „Big Brother” are curențe serioase

[Proiectul de lege nr. 161](#), cunoscut ca Legea „Big Brother”, a fost adoptat de Guvern la 30 martie 2016 și înregistrat la Parlament la 13 aprilie 2016. Acesta înăsprește controlul organelor de drept asupra spațiului informațional electronic. La [8 aprilie 2016](#), mai multe organizații ale societății civile și-au manifestat îngrijorarea față de consecințele negative asupra drepturilor omului care ar putea apărea în urma adoptării acestui proiect, solicitând, printre altele, remiterea proiectului de lege pentru expertiza Comisiei de la Venetia. În urma solicitării Parlamentului, la 26 noiembrie 2016, a fost emisă [Opinia comună a Comisiei de la Venetia și a Consiliului Europei](#) cu privire la proiectul de lege. La [14 februarie 2017](#), [Asociația Promo-LEX](#) a organizat o dezbatere publică a proiectului de lege nr. 161. La eveniment au participat reprezentanți ai societății civile, autorității publice și sectorului privat, fiecare având posibilitatea să își expună părerea despre proiectul de lege.

La eveniment au fost prezentate riscurile evidențiate în [opinia comună a Comisiei de la Venetia și a Consiliului Europei](#), [opinia Centrului Internațional de Drept Necomercial \(ICNL\)](#), [opinia CRJM](#) și riscurile evidențiate de reprezentanții din sectorul privat.

Vorbitorii au atenționat despre acordarea drepturilor extrem de largi organelor de drept pentru interceptarea și colectarea datelor informatice, în prea multe tipuri de infracțiuni, prevederea

măsurilor generale de supraveghere, care sunt ineficiente, costă bani și încalcă nejustificat dreptul la viața privată. Sectorul privat, reprezentat de mai mulți furnizori de servicii, a constatat limbajul vag din mai multe prevederi ale proiectului, care vor fi dificil sau chiar imposibil de implementat în practică.

Printre cele mai importante problematice și riscuri identificate de [Comisia de la Venetia și Consiliul Europei](#) se numără următoarele: asigurarea măsurilor adecvate de interceptare a datelor, în special a celor legate de percheziția informatică și ridicarea obiectelor în urma unor asemenea percheziții; respectarea principiului proporționalității și oferirea unor garanții suficiente împotriva abuzului; asigurarea unor proceduri și termene limitate pentru autorizarea

măsurii; precum și includerea unor norme exhaustive privind modul de verificare a datelor obținute prin supraveghere și privind procedurile de păstrare, stocare și distrugere a acestor date (categoriile de date care trebuie păstrate și stocate,

**Președintele
Comisiei
parlamentare
securitate națională,
apărare și ordine
publică a asigurat
că toate obiecțiile
la proiectul de
lege vor fi luate
în considerare, iar
Comisia va organiza
consultări publice
până la prezentarea
proiectului pentru
dezbateri în plenul
Parlamentului.**

autoritățile care au dreptul să primească și să proceseze datele în cauză etc.). De asemenea, urmează a fi modificate și/sau completate prevederile referitoare la infracțiunea de pornografie infantilă (art. 208¹ Cod penal) și infracțiunea de acces ilegal la informația computerizată (art. 259 Cod penal) în vederea ajustării acestora la dispozițiile Convenției de la Budapesta din 23 noiembrie 2001. Este necesară revizuirea prevederilor proiectului de lege și a întregului cadru legal ce reglementează acțiunea de blocare a paginilor-web, astfel ca aceasta să fie în concordanță cu principiile fundamentale și garanțiile oferite de către CEDO.

Participanții la dezbateră din 14 februarie 2017 au solicitat retragerea proiectului pentru rescrierea în conformitate cu

recomandările Opiniei Comisiei de la Veneția și ale analizelor societății civile, sau, cel puțin, publicarea noii versiuni a proiectului, modificat în baza opiniilor primite până în februarie 2017, acordarea unui timp rezonabil societății civile și mediului privat pentru prezentarea opiniilor asupra noii versiuni și organizarea dezbaterilor publice până la prezentarea proiectului modificat nr. 161 spre dezbateri în forul legislativ. Președintele Comisiei parlamentare securitate națională, apărare și ordine publică, dl Roman BOȚAN, a asigurat participanții la dezbateră că toate recomandările vor fi luate în considerare în procesul de revizuire a proiectului nr. 161, iar Comisia parlamentară va asigura consultări publice în format larg până la prezentarea proiectului pentru dezbateri în plenumul Parlamentului.

Jurnaliștilor le este refuzat tot mai des accesul la informație prin interpretarea extensivă a prevederilor privind protecția datelor cu caracter personal

La [13 ianuarie 2017, mai multe organizații de media](#) își exprimau îngrijorarea în legătură cu înțetirea cazurilor de agresiune verbală și reacții inadecvate la adresa jurnaliștilor din partea susținătorilor partidelor politice, care s-au datat la un limbaj insultător și agresiv pe blogurile mass-media afiliate puterii.

La 22 decembrie 2016, jurnalista Mariana RAȚĂ [a publicat un articol](#) despre numirea în funcția de șef al Direcției securitate a Companiei Moldtelecom a ex-comisarului mun. Chișinău Vladimir BOTNARI, judecat penal pentru neglijență în serviciu în timpul evenimentelor din 7 aprilie 2009. Dl Botnari a depus plângere penală cu privire la acest articol, pretinzând că a fost comisă infracțiunea prevăzută de art. 177 Cod penal, care se referă la încălcarea inviolabilității vieții personale. Jurnalista a fost invitată la procuratură pentru explicații. La 24 ianuarie 2017, reprezentanții mai multor organizații ale societății civile, în cadrul unei [conferințe de presă](#), au calificat acest caz drept presiune asupra jurnaliștilor de investigație. Deși [la 25 ianuarie 2017 procuratura a decis neînceperea urmăririi penale](#), însăși citarea jurnalistei reprezintă o intimidare. Din simpla lectură a prevederilor art. 177 al Codului penal era clar că nu existau elemente constitutive ale acestei componente de infracțiune, deoarece articolul publicat nu conține informații ce ar constitui secret personal sau familial. Invitarea jurnalistei a fost de prisos. Nu poate fi exclusă suspiciunea că procuratura a decis neînceperea urmăririi penale sub presiune publică. La conferința de presă s-a atenționat despre înțetirea cazurilor de presiune asupra jurnaliștilor de investigație și limitarea crescândă a accesului la informația de interes public prin refuzurile nejustificate ale autorităților, care fac referire la Legea privind protecția datelor cu caracter personal.

La 26 ianuarie 2017, în semn de solidaritate cu jurnaliștii de investigație și ca formă de protest împotriva interpretării

abuzive a Legii privind protecția datelor cu caracter personal, a fost lansată [campania de susținere a jurnalismului de investigație și a accesului la informație](#). În cadrul campaniei au avut loc mai multe activități care au abordat problema interpretărilor abuzive ale Legii privind protecția datelor cu caracter personal și a fost publicată o serie de articole în care au fost anonimizate date importante, imitându-se interpretările abuzive ale autorităților. Autoritățile publice au fost chemate să interpreteze și să aplice Legea privind protecția datelor cu caracter personal în mod rezonabil și în conformitate cu standardele europene.

La 13 februarie 2017, mai multe organizații ale societății civile au făcut [o declarație](#), în contextul dezbaterilor publice organizate de Centrul de Investigații Jurnalistice și Transparency International-Moldova. La dezbateră au fost prezentate mai multe exemple prin care autoritățile publice au refuzat oferirea informațiilor jurnaliștilor, avocaților și organizațiilor neguvernamentale, motivându-și refuzul prin faptul că informațiile solicitate constituie date cu caracter personal, care nu pot fi divulgate fără consimțământul persoanei vizate. Cele mai frecvente plângeri ale reporterilor privind limitarea accesului la informație vizează Ministerul Justiției și, în special, Portalul instanțelor de judecată, Procuratura Generală, Autoritatea Națională de Integritate, Ministerul Afacerilor Interne, Președinția, dar și numeroase întreprinderi

cu capital de stat (Moldtelecom, Metalferos, CRIS Registru, Poșta Moldovei sau Moldovagaz). Semnatarii au solicitat autorităților să aplice în spiritul standardelor europene Legea privind protecția datelor cu caracter personal, iar Guvernului Republicii Moldova să asigure accesul real la informații de interes public și să nu admită interpretarea abuzivă a Legii privind protecția datelor cu caracter personal de către responsabili din instituțiile publice.

„Funcționarii publici refuză tot mai des să pună la dispoziția jurnaliștilor informații cu caracter personal, invocând protecția datelor cu caracter personal și uneori chiar solicită investigarea penală a jurnaliștilor.

SOCIETATEA CIVILĂ

Societatea civilă și mass-media alarmate de deteriorarea mediului în care activează

La 3 martie 2017, un grup de OSC-uri a emis o [declarație comună](#) adresată partenerilor de dezvoltare și publicului larg în care își exprimă îngrijorarea cu privire la înrăutățirea mediului de activitate pentru organizațiile societății civile. Semnatarii au atras atenția la acțiuni lansate recent în mass-media afiliate guvernării cu scopul de a diviza și discredita organizațiile societății civile, inclusiv prin poziționarea lor împotriva unor organizații cvasi-neg guvernamentale, și un climat general de intimidare sporită de către autoritățile publice a mijloacelor de informare în masă independente.

OSC-urile condamnă acțiunile de subminare a libertății de asociere și exprimare în Republica Moldova.

Semnatarii declarației au chemat partenerii de dezvoltare să urmărească îndeaproape, să prevină și să dezaprobe toate acțiunile care subminează libertatea de asociere, libertatea opiniei și a exprimării în Republica Moldova. În afară de aceasta, semnatarii au îndemnat autoritățile publice din Republica Moldova la un dialog deschis, nediscriminatoriu și onest pe marginea problemelor de interes public major, implicând reprezentanții tuturor organizațiilor neguvernamentale și mass-media, indiferent de opiniile exprimate sau pozițiile promovate.

Ce constrângeri legale întâmpină OSC-urile în activitatea lor?

La începutul lunii ianuarie 2017, CRJM a [publicat rezultatele sondajului](#) privind percepția organizațiilor societății civile asupra mediului legal în care activează. Scopul acestui sondaj a fost evaluarea nivelului de satisfacție al sectorului necomercial în privința cadrului legal care îi reglementează activitatea. Sondajul a fost realizat în perioada decembrie 2016 – ianuarie 2017. Chestionarul a fost completat de 43 de respondenți, reprezentanți ai OSC-urilor, dintre care 22% de organizații înregistrate la nivel local.

Rezultatele sondajului au indicat că principalele constrângeri sunt determinate de dificultățile legate de aplicarea legislației muncii și a celei fiscale, care nu sunt adaptate nevoilor sectorului necomercial. Cei chestionați consideră că legislația fiscală actuală nu ține cont de natura activității OSC-urilor, în sensul separării activităților de întreprinzător și activităților necomerciale (povara fiscală, volumul de raportare, importarea serviciilor de consultantă). Ei remarcă specificul activității OSC-urilor, care este condiționat de proiecte/granturi, fapt care influențează capacitatea de asigurare a unui proces continuu de activitate. De asemenea, OSC-urile au subliniat că scopul necomercial al activității necesită o abordare specifică din partea autorităților.

Legislația muncii și cea fiscală nu sunt adaptate necesităților OSC-urilor

77% dintre respondenți consideră necesară elaborarea unui capitol separat în Codul fiscal care să reglementeze activitatea acestora.

Un alt impediment legal în activitatea OSC-urilor o constituie legislația muncii. Mai mulți respondenți au semnalat că aceasta nu ține cont de specificul activității OSC-urilor și influențează negativ capacitatea ONG-urilor de a asigura un proces continuu de angajare și relații contractuale permanente cu personalul. Având în vedere specificul activității în bază de proiecte (unele de scurtă durată), OSC-urile sunt în imposibilitatea de a se conforma legislației muncii și asigurării beneficiilor sociale pentru angajați în perioada în care nu există finanțări pentru activitățile acestora.

Astfel, 58% din respondenți consideră că legislația actuală nu oferă mecanisme suficiente de susținere financiară a OSC-urilor din partea statului. OSC-urile se confruntă și cu impedimente semnificative la implicarea în procesul decizional, atât la nivel central, cât și local. Totodată, 85% din respondenți consideră că legislația actuală limitează OSC-urile de a contribui eficient la procesele de consultare publică a proiectelor și inițiativelor legislative.

CRJM a promovat mecanismului 2% în Republica Moldova

În perioada februarie-aprilie 2017, CRJM a derulat o campanie de informare despre mecanismul 2%. Campania s-a bazat pe utilizarea diverselor instrumente și canale de promovare. CRJM a elaborat [un ghid](#) și [un infografic privind desemnarea procentuală](#) destinate persoanelor fizice. Acestea sunt menite să răspundă principalelor întrebări pe care și le adresează oamenii atunci când își propun să susțină un ONG cu 2% din impozitul pe venit.

Informarea cetățenilor a continuat cu lansarea unei pagini web dedicată Legii 2% - www.2procente.info. Pagina găzduiește informații utile atât pentru beneficiari, cât și pentru contribuabili. În aceeași perioadă, a fost lansat și un spot video ([în română](#) și [rusă](#)), difuzat în perioada de depunere a declarațiilor cu privire la impozitul pe venit. Spotul explică oamenii în ce constă mecanismul și care sunt avantajele acestuia pentru oameni,

comunitate și stat. Potrivit [datelor prezentate de Serviciul Fiscal de Stat](#), 10% din persoanele care au depus declarația privind impozitul pe venit pentru anul 2016 au folosit mecanismul 2%.

PE SCURT

Judecătoarea Adela ANDRONIC a fost demisă de Președintele țării, Igor Dodon, la 29 decembrie 2016, în urma propunerii CSM. Adela ANDRONIC [a aplicat o măsură de asigurare](#) într-un proces care nu a fost pornit în modul prevăzut de lege, măsură ce a dus la prejudicii de MDL 20 mln pentru Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Moldova. Fostul Președinte, Nicolae TIMOFTI, [refuzase anterior eliberarea din funcție a dnei Andronic](#), considerând că sancțiunea era prea dură.

În februarie 2017, Dosarul „Spălătoria Rusească” [a fost transmis](#) în instanța de judecată. În martie 2017, Procuratura Generală [a precizat](#) că au fost transmise în instanța de judecată dosarele împotriva a 14 judecători, doi executori judecătorești și patru angajați ai BNM.

La 3 martie 2017, Republica Moldova [a semnat](#) Protocolul nr. 16 al CEDO. Acest protocol permite curților și tribunalelor superioare din Statele Contractante să solicite CtEDO opinii consultative cu privire la chestiuni de principiu legate de interpretarea și aplicarea drepturilor și libertăților prevăzute de CEDO și protocoalele acesteia. Protocolul va intra în vigoare pentru țările semnatare după 10 ratificări. Până în prezent, Protocolul [a fost ratificat](#) de șapte țări.

La 9 martie 2017, Procurorul General, dl Eduard HARUNJEN, [și-a numit adjuncții](#). Aceștia sunt Mircea ROȘIORU, Igor POPA și Iurie GARABA. Mandatul adjuncților Procurorului General se încheie odată cu mandatul Procurorului General. [Mass-media a scris](#) despre mai multe pretinse încălcări ale legii comise de domnii Popa și Garaba. Ambii au fost contracandidați ai dlui Harunjen în cadrul concursului pentru funcția de Procuror General. Dl Mircea ROȘIORU este Președintele Consiliului Superior al Procurorilor (CSP). Acest CSP l-a propus Președintelui țării pe dl Harunjen pentru funcția de Procuror General.

La 16 martie 2017, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) a publicat [răspunsul Guvernului](#) Republicii Moldova ca urmare a [vizitei CPT din septembrie 2015](#). Documentul Guvernului răspunde la observațiile CPT și descrie acțiunile pe termen scurt care vor fi întreprinse în ceea ce privește condițiile de detenție din Penitenciarul nr. 6 (Soroca), Oficiul Avocatului poporului, activitatea Consiliului pentru Prevenirea Torturii, investigarea eficientă a torturii, tratamentul inuman sau degradant ș.a., precum și la cazurile individuale invocate în raportul CPT.

Ministerul Finanțelor a creat un [grup de lucru](#) pentru rescrierea Codului fiscal. În martie 2017, CRJM a expediat pe adresa ministerului [analiza regimului fiscal al organizațiilor necomerciale](#), lansată în noiembrie 2016. Analiza se referă la patru domenii: regimul fiscal privind impozitul pe venit, taxa pe valoarea adăugată, donații, precum și obligațiile fiscale ale organizațiilor necomerciale ca urmare a încheierii contractelor de prestare a serviciilor.

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Pavel GRECU
Ilie CHIRTOACĂ
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Mihaela CIBOTARU

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
 +37322843601
 +37322843602
 contact@crjm.org
 www.crjm.org
 [CRJM.org](https://www.facebook.com/CRJM.org)
 [CRJMdovna](https://twitter.com/CRJMdovna)
 CRJM

